

מבעד למסוה

(שעורים בהסתכלות)

ומשקעה שמשו של חדגל הירושלמי שמשו של חדגל האדום שיבה... לא חלילה במוסקבה שלהם אלא בתל אביב שלנו.

לא זכיתי להשתתף בוועידת "אחדות העבודה" שהייתה בשבוע זה בת"א, ואולם בשורות טובות נשמעות מרחוק, ולפיכך זכינו לקרא בעתוננים ע"א הבמה שהייתה מקושטת בבית העם רק בסרטים אדומים, ודגל אדום משתלשל ויורד מנג הבמה וממעל לו, במעלה האדומים — זכר להורבן — "כעין" פנס כחול-לבן, לקיים מה שנאמר: "וגם מזה אל תנח את ירך", כי הלא סו"ס יש ער ת ק צ י ב י ם במלון יוז והוק הוא גם בעולמנו הסוציאליסטי: Business is Business

עטק הוא עסק, למדים אתם אולי מתוך דבריו שאני הנני בורגנימיני-דיאקציונרי צמור, כפי שחושדים בי בכשרון? — חם ושלום! הריני נט חבר הקו-לגלי, בשר וישר של הסתדרות העובדים

ויש לי ב"ה שני פספורטים: אחד "בריטיש מספורט" של ר' עזמות בכיסי הימיני והשני פספורט אדום, כלומר "פנס חבר" בכיסי השמאלי, אדרבא, אדום אני יותר מהאדום האדום הזה שב"סדן" ושחור כ"הרוב השחור" שבסט"א, וגם קיצוני-אגרופי יותר אולי מהחבר קיצים, שנפגע לא עליכם בכסא ע"י קבוצת "הנקיון" בת"א, ויותר אפילו מעשרה בטלנים שמחו נגד מציאות הצבע תכול-לבן באולם הירושלמי...

בקצרה, הקהל קם — כך מסופר בעתוננים — ופותח לא בשיר, "התקוה" הנושנה של הבורגנים ימ"ש אלא של "המפלגה הסוציאליסטית בהא היריעה, כלומר ה"אינטרנציונל", וה"מאדים" הגדול נואם את נאוט הפתיחה, הוא אשר אמרתי: מששקעה שמשם של זינובו, קמינוב, תשעה באב וטרוצקי בצפון, זרחה שמשם על בן גוריונוב, רובשוב וטברסקי במזרח...

והבורגנים האמתיים, היכן הם גמצאים? — לא כערים ולא במושבות אלא דוקא בעין הרור, זו בוטינסקי יוכיח! כשירד אל העמק הלך, כמובן, ישר לעין חרור, וכשנכנס בוכוחים עם ההבריא, נתלהב ונתגנחו עד שהגיעו

לידי קומפלימנטים הרדיים ולבטוי של: "אבנטוריסט!" או יקום ז'בוטינסקי ואמר להם: אני בורגני, אבי ואביראבי, היו בורגנים, כל עם ישראל הוא בורגני ואם תרצו שאגיד לכם את כל האמת — גם אתם בורגנים! בערבית ז"א: אבו-אבור-אבוק עד תרח אבי אברהם ועד בכלל!... והקהל נשתתק! * *

והכל שואלים אותי מפני מה לא הופיע נאומו היפה של ז'בוטינסקי מחיפה בדאר היום כמו בעתון התל-אביבי? חקרתי בדבר ונדע לי כי הטעם הוא פשוט בתכלית הפשטות: ז'בוטינסקי נאם את נאומו בשבת, והכתב של העתון "ההגון" שחונן אותו הקב"ה בוכרון נפלא עוד מימי טגורה ומרדכי בן הלל הכהן, זכר כנראה את כל הנאום הארוך של ז'בוטינסקי ומסר אותו מלה במלה באופן סטינוגרפי כמעט, כאלו ישב וכתב אותו כפרהסיא בשבת...

ומה לא עושה יהודי ומיכש"ב כתב "הגון" בשביל פרנסה? כנראה שכן אבי והמכרקים שלו ב"דאר היום" אינם מניחים לישון לבע"ל החנות, חמת הרח שכתל אביב, ואולם חוששני מאד, כי הוסר שנה זה יוכל לחזק לבריאותם של

זכרי וביהוד של אנשים ועי גונאים"ם" כאלה המזכירים את נגרני נערים ונוה שלום... ומאנו עוסקים בענינים הגר ים, נוכמאמר הגון, שקראתי: עתון הספרותי מספר 2172 שם "ג" וכדי לזכות את הרבים, זכנו וקנני למסר לתלמידי ובי-חד לחתי את הקטע מלה מלה:

"א ו א ש ה — איד זה לנו אנ רעהו? הן כל אחד מהם נח א האיש רוצה אשה, והיא דוקש!" את דאתי לא בתוך "פיליטון" לה במרק מיוחד במזר האור ת חותי, מהלך קילומטר כדי את-שולי הגליון, אש, חברי ה"כת" שלי, עביוערכת הגונה, שזכותם זריונים כאלה לערב שבת, זכם ואשרי ה"באורים" * *

ואעשה של "ויברח" מסתמא חבר, מה, לא שמעתם? — "רבותי, ואספרה לכם מיד: זהה באמת וראויה להשמע, כי כפריץ אחר (כל המעשיות צייתחילות כך!), שנסע פעם זאחוזותיו בפולין, וכשהגיע

לכיתו של אחד מחוכריו היהודים (ארענדאר בלע"ז), מצא שהוא אורו את חפציו ומומין את עצמו לעשות "פליטה", מחמת שלא שלם את חובו לפריץ מכבר... מה זאת מו ש ק ה? — שאל הפריץ — לאן אתה נוסע פתאם בימי עבודה? — אני נוסע העירה, פאני פריץ — החזיר היהודי, — כי חנ לנו היום, חנ "ויברח"...

השתומם הפריץ לשמע בפעם הרא-שונה את החנ הזה, שלא שמע מיום שיש יהודים באחוזותיו. כשהגיע אל החוכר היהודי השני מצא אותו, שהוא וכל בני ביתו טרורים בעבורתם עם הגויים. — יו ש ש ה! — קרא הפריץ — הן חג היום לכם, למה אהה עוכד? מושקה אמר לי כי יש לכם היום חג "ויברח" ונסע העירה.

הבין היהודי את הענין ואמר לפריץ: — אמנם כן, פאני פריץ, חנ ג ד ו ל הוא "ויברח" אצלנו היהודים, אלא שאין כל היהודים חוננים אותו ביום אחד ובזמן אחד. היום "ויב-רח" אצל מושקה, מחר "ויברח" אצל יושקה ומחרתים אצל יהודי אחר... מסתמא הבינותם מעצמכם, תלמידי היקרים, (כי מי כמוכם חכמים ונבונים המבינים דבר מתוך דבר?) לשם מה

ספרתי לכם כל זאת? — כלפי ה"ויב-רח" שלנו בת"א ובשאר המקומות בארץ, אתמול חגנו היהודים הפולנים את ה"ויברח" בכל אניה ואניה, והיום שולחים יהודי רוסיה, לרבות הנשים, ארץ פספורטיהם אל הקונסול שלהם בלונדון כדי להתאזרח ולקבל ויזה חזרה "הביתה"...

ובכשרי כשבוע זה בקונסוליה האמד ריקאית מצאתי ב"ה שהיא מלאה מאוכלוסי אחב"י וביחוד מאחינו ה ת י מ נ י ם (שלשים בני צנעא וערן!), ושם נודע לי מיפי אחד הפקידים כי רשימת "הקוטה" אמריקתה הגיעה כבר עד שנת 1937! ומחשבת-פנול עלתה על לבבי: את, לו פהח הדוד ס ם את שערי חדולרים רק לחדש אחד, כי נודע אם היו נשארים יהודים בתל-אביב ונוצרים בבית-לחם ובבית-לאללאה? — כי חנ גדול הוא "ויברח" לא רק אצלנו אלא גם אצלם וכל המושבות הערביות שלהם באמריקה הצפונית והדרומית הלא תוכלנה להוביח! * *

וכשעברתי ברחובות תל-אביב תפשיני תלמידי והעיר לי על טעות הבחור-הזעצער, שנפלה בשעורי הקודם. במד קום 755 הדרים ריקים בת"א צ"ל 1755 הדרים, חוששני פן בשעורי הבא אצטרך להביא תקון חדש: המס'

2 במקום 1...

ולאחר שהראה לי תלמידי זה את ארמונו של שיינקין העומד ריק כ"פונדק השמש" זה כשנה תמימה, ועוד חדרים ריקים המציעים אליך כחזרי העינים של השלך, שאלתיו שאלת-חכם זו: — למה בניתם בתים ולא נטעתם לכם פ ר ד ס י ם? — חכמים אתם כלכם לא חר המ ע ש ה — התעורר עלי תלמידי הפולני בהתלהבות ובשתי ידים — היכן הייתם אז בשעת "העליה הרביעית" והבהלה הגדולה על ה"פלעצלאלך" והמגרשים אפילו באר-טומובילים? מדוע לא באתם אז להשיא לנו "עצות טובות", שנקנה פרדסים ולא נבנה בתים, לקיים מה שנאמר: הבונים חר בות למו?... נסיתי להפסיק את המעין אך לשוא; נפתחו הרצובות לשונו והוסיף:

מה? — הוא טוען כנגדי כאלו אנ י אשם בדבר — הן חכס-פיננסי אחד גדול בארץ אבותינו מכר אז את פרדסו ואכרי ראל"צ — אל תחשב זאת להם לננאי! — הן עקרו כרמים ומכרו את אדמתם למגרשים בכסף מלא ויהודים משלנו בנו להם שם "וילות" בתרפ"ט אלפים? ולא עוד אלא, שיהודי די ת"א עקרו את אילנות-גנותיהם ועשו מהם של ט י ם גדולים על חנויות הגוון והקופסאות הריקות שלהם?...

את ההכנסות שלהם מאת היהודים ברכבת בדאר, בכית המכס ואפילו במשרדי הרשויות. ובלבד שיהיו "גנב-טלמנים" — פוזות קומפלימנטים במנ-צ'סטר ויותר מעשים. איך אומרים הבריות: "פחות מלה אבל אמת!" * *

וכדי לסייג בכי טוב, רוצה אני לבשר בשורה טובה ונעימה לתלמידי ותלמידותי:

אי"ה בשבוע הבעל"ט ביום ד' וביום ה' בשבת יופיע "הרפגון בחיא-טרון" "ציון" לכבוד תינוקות של בית-רבן ולכבוד הגדולים, ומכאן אזהרה לקהל שלא יהיו "הרפגונים" וירוצו אל האשנב הקטן של הכרטיסים לפני ההצגה. ובזכות זה יזכה התיאטרון האמנותי (התיאטרון הא"י בשנוי שם כמו שה"צפירה" המחודשת היא "היום" בשנוי-שם לסגולה...) את הקהל בהצגה חדשה: "המדרה", ולה-שומע ינעם!

אגבי הכל שואלים מה זה המספר 600000 שהופיע בדאר היום, ממש כיוצאי מצרים?

הרוצה לדעת את פתרון החידה — יסוד במוצ"ש"ק זו אל הראי נע ציון ויגלו לו את הסוד!

עז מות

ובזמן קריב, אגבי בעמדי קצת בתוך ה"זנב" של יהודינו באגף הרשויות ראיתי פספורט של יהודי שקבל לנסיעה לחוץ לארץ ובו כתוב באפן כזה: "דודון לפנים בודודי לפנים דוידוון".

הוי, כמה גלגלים עברו על השם הזה! שכת היהודי הזה, כנראה שאין בודוד בא אלא מפני שנוי שמו בלבד...

ובכל זאת — הכמות טן חצד! — כשראיתי בפעם הראשונה את ה"ברי-טיש פספורט" שלי בעברית ובאותיות מרובעות דוקא, וכשהבטתי במשקפת אל המלה ("א") שלנו, הת-חיל לבי הבורגני רופק: טיוד-טיוד-טיוד! הסתכלתי אל הפנקס וביחוד אל האמבלימה המזהבת של המלכות הבריטית, לקיים טח שנאמר: וזכרתי את ברית יאתי אתך ברכתי ברכת "שהחיינו".

זמדי זכרי כי בקרוב בימינו נזכה גם למטבעית בעברית, שקל כסף עובר לסוחר בלשון הקודש ממש כמו בימי אברהם אבינו ועפרון הצדיק, כדאיכא בסדרה זו, השבתי בלבי: יעשו נא הבריטים ביונים על חשבונו ויגדילו

שגם ענין הפספורט שלנו, הוא רק לשם ביונים. כי וז"ס חרינו כאן בא"י "נייטיכס" עם ה"בריטיש פספורט" אלא שכחנו יפה רק בחוץ לארץ אצל הקונסולים, שם אנו "ככל הגויים". אותנו אוהבים כנראה, רק מרחוק, כגון סטורס שהוא עושה לנו קומפלימנטים רק "אהרי טות", וכמואל נעשה לרי-ביזיוניסט ודורש יתקעות ליהודים בא"י שם ב ל ו ג ד ו 1...

והושבים אום אולי רבותי, כי רומזברג הוא הראשון שזכה לקבל פס-פורט א"י? — ופספורט הראשון נתן לר' ע ז מ ו נ ונשלה לי, ישר מלונדון עם התמונה של ר' עזמות, שחתכו, כנראה, מתוך גליון דארי היום...

ואלי דבר יגנב, כי כל אלה שאין להם שמות עבריים מהורים כמו למשל השם של ר' עזמות — הפקידים הע-רבים מורידים את בקשותיהם ישר אל הסל...

ועצתי אמונה לתלמידי המתאור-חים שנתברכו בשמות שיש בסופם "סקי", "ביץ" או "אוב", כגון בוגרצוב ושאר גדולי ישראל, י מ ל ו את שמותיהם ויכניסו אותם בבירתו של אברהם אבינו, ומובטחים הם לקבל גם פספורטים וגם ויזות קצרות בעגלא

הרוסי... ראיית פתאום והנה כלם אציע רצים כאחשתרנים ממש ותלגרמים ביר-דיהם — ישר אל המברקה, מה יש? — גורה חדשה יצאה מארצו של פרעה, אין גותנים ויזה בלא משלח תלגרם — על חשבון הקהל כמובן — אל הזורה המצרית כדי להודיע ולהכריז שם ארבעים יום קודם כי פלוני בן פלוני יופיע אי"ה בארץ מצרים.

— כל זה, באר לי יהודי זקן ופקח, הוא מעשה קנוניא בין המלכיות במצ-רים ובירושלם, שיכריחו את הקהל לש-לח תלגרמים מחבא להתם, כדי להגדיל את ההכנסות שהן גדולות למדי ע"י היהודים, כי מי זה נוסע ושולח תלגר-מים אם לא אחב"י?!

הנה, מה רבו מעשיך, הזמן! לפנים, קבלו המצרים את יעקב אבינו וכל בני משפחתו, שבעים נפש, בלא ויזות ובלא תלגרמים ואפילו בלא

הלבתי בשבת קודש זו עם ידידי תמונה, וכשרצו לעזב את מצרים רדפו אל הקונסוליה המצרית כדי לקבל ויזה אחריהם המצריים כדי להחזירם, ועכשו בשבילו למצרים, ישבתי שם שעה קלה כמה מדיני גיהנום עובר כל יהודי, ומה אמר לכם, רבותי? שנוי דמינכר שיש לו ויזה כשרה לכל הדעות, עד מצאתי שם לטובה הן מצד הפקידים שהוא עובר את המדבר ומגיע בשלום הגדולים והן מצד המשרתים הקטנים לקנטרה...

גדולה. אין מה לדבר — זו היתה ההשתתפות העברית היחידה והמזוהירה שבנשף של אגודת נשים עבריות בירושלם! הוי, נשים נשים! אמר שקספיר, ובצדק אמר!

* * * ואני אומר לכם, רבותי, כי כל הטררם שעושים בלונדון ובג'ניבה, בהר ובבלדיה, מסביב לפלשתונה ("א") אי-נו אלא ב ז נ י ס. כמו שאומרים האנגלים: because Palestine is business, ואפילו המשה"עשר אלה הפספורטים החדשים שהביאו לממשלתנו הוא ג'כ ביונים, איך כתוב שם? —

"ובכן תן פחדך" — כוונתו: כסף, ובכן תן ויזה מצרית — כוונתו גם כן כסף.

והא ראייה: הלבתי בשבת קודש זו עם ידידי תמונה, וכשרצו לעזב את מצרים רדפו אל הקונסוליה המצרית כדי לקבל ויזה אחריהם המצריים כדי להחזירם, ועכשו בשבילו למצרים, ישבתי שם שעה קלה כמה מדיני גיהנום עובר כל יהודי, ומה אמר לכם, רבותי? שנוי דמינכר שיש לו ויזה כשרה לכל הדעות, עד מצאתי שם לטובה הן מצד הפקידים שהוא עובר את המדבר ומגיע בשלום הגדולים והן מצד המשרתים הקטנים לקנטרה...

ואילולי דמסתפינא הייתי אומר, הרבה יותר טוב מאשר שם ע"י המגרש

כלו — אנגלי! ואולם איך אומר הצרפתי? — אם הסוף טוב הכל טוב.

בתור פרפרת לנשף עלתה על הבמה מזמרת יהודיה לא חלילה מהאופירה העברית כמו בנשף אלישבע אלא משוררת בהסדר-עליון ששמה הוא ממיט בחצץ לשנים העבריות שלי, שכברז את הקהל בגרונה והנעימה זמירות בתפלת יום-כפור: "אלהי עד שלא נוצרתי". שרה את התפלה בנגון של ה"רבי" ובמבטא הזרנגוי:

"מה שהווטוסי" (שחטאתי) "קל וחומר במיוסוסי" (במיתותי) בע, בע, בע! ...

ומרב התפעלות הכניסה גם שירה זרנגוית: אוי, טאטעניו, סאיז נישט גוט! (אוי, אבא, לא טוב!), וכשעת השירה פרשה את שתי כפותיה אל הנציב שיר שב למולה בשורה הראשונה.

והקהל ענה: בע, בע, בע! ... והיא: "אוי, פאטר, איך בעט דייך!" (אנא, אבינו שבשמים).

בע, בע, בע! ... הנציב נהנה מאד מתפלותיה של המזמרת וביהוד מהשירה העברית הט-הורה, החוטוסיית-המיוסוסיית ומגעית ה"בע-בע-בע!" ומחא כף בהתפעלות

זאת אומרת: שכל האשם הוא בנסיים, וכוונתו היתה לומר: "ה ט ס י ם" הכל תלוי בנסיים, כלומר במסיים, של עירית ת"א.

ומכיון שאנו מדברים ב...בנסיים, נזכרתי בנשים, וכי למה לא אזכר? הן בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצרים ובזכות עזרת-נשים נעשה קונצרט בירושלם.

ואני — למה אכחד? — לא הלכתי לנשף זה מכמה טעמים: ראשית כל, אין לר' עזמות עסק עם נשים צדקניות והשנית איני יכול לרקד על כל החתו-נות. ומה אעשה? לטרע את עצמי לגזרים? להיות פה ושם, ספרא וסיפא, אי-אפשר. לא הלכתי אפילו לשמע את נאומו של שמריה ליון, מחמת שאחרי ז'בוטינסקי, קשה לשמע אפילו את בן-נוריון, וע"כ סמכתי על תלמידי הנאמד נים, שהם מוסרים לי את כל הפרטים כאלו הייתי שם בעצמי.

בקונצרט הנשים שבאלנבי היו מסל-תה ושמנה של ירושלם עיה"ק. היו כל הגדולים משלנו ומשלהם וביחוד נשי השמש ובנותיו בעלות ה"זמה" הפר-טיות והשחורה לראשן. היתה נגינה וזמרה כשירת הלויים בשעתם, ומזמנת ש"עזרת נשים" בעירנו היא אגודה עברית מהורה, כידוע, היה גם הקונצרט

ואולם, אין רע בלי טוב! וכפי שהס-ביר לי חכט-הבלכלה מרטיה-מעלה ודר. גדול, שהוא בקי במחלת המשבר-גם זו לטובה!

— אדרבה! — הוא אומר — כל מה שתסגרנה יותר חנויות בת"א, תצמח טובה לשאר הסוחרים, מחמת שנתרכו החנויות יותר מדי בת"א, וכשימעט הקהל, אומרים הבריות, תרבה השמחה, וכדי להסביר לי את הענין נטל בדרך משל לאדם שחלה והקיוזו לו קרני-דאומנא כדי להוציא את הדם הרע ויבריא גופו.

אלא שאצלנו יש ב"ה חוץ מקרני-דאומנא גם קרני-דיסוד ודבליי-סוד, קרני-דצבי וקרני-פרה חולבת שכלם ב"ה קרני-דאומנות למצץ את ה"דמים" (תרתי משמע) האחרונים מהפקיד עד שנעשה ל"קרוש" אמתי בכואו לקבל את משכרתו בסוף החדש...

ושיחת הבריות תורה היא, להבדיל. כשהלכתי ל"קרלטון" בת"א, נפגשתי ביהודי בעל-גוף, קצת סרסור שיש לו מהלכים אצל עאסים ביי בכלדיה וידיד גדול לקברסקי וחבריו.

שאלתי ממנו על סבת המשבר בכנינים בת"א וענה לי מרן בורגון הרוסי-הבמרבי שלו: — דאס אלץ קומט פון די "נסיים"!